

Program prac konserwatorskich

Stipes ołtarzowy w kościele (dawnej cerkwi greko-katolickiej) pw. św. Dymitra w Bodakach

1. Opis obiektu:

Kościół:

Kościół pw. Św. Dymitra w Bodakach jest świątynią pomocniczą parafii w Małastowie. Wzniesiony został w roku 1902, jako świątynia greko-katolicka. Wzniesiony został w konstrukcji zrębowej i posiada typowy układ cerkwi łemkowskiej, z babińcem umieszczonym pod wieżą, salową nawom i trójbocznie zamkniętym prezbiterium i trzema cebulastymi hełmami.

Stipes:

Drewniany i polichromowany stipes pierwotnie, znajdował się najprawdopodobniej w innym obiekcie i jest za pewne starszy od reszty kościoła. Forma tumby jest poniekąd charakterystyczna dla XVIII wieku, biorąc jednak pod uwagę prowincjonalny charakter dekoracji malarskiej (otwartym pozostaje pytanie czy jest ona pierwotna?) można zakładać, że równie dobrze powstać mógł w wieku XIX. Stipes posiad wymiary 143 cm szerokości, 96 cm wysokości i 123 cm głębokości. Wykonany jest w całości z drewna, a od zewnątrz pokryty zaprawa kredowo-klejową z polichromią, wykonana najprawdopodobniej w technice olejnej. Posiada charakterystyczną formę tumby z wąskim profilowanym gzymsikiem przechodzącym w połowie jej wysokości. Polichromia utrzymana jest w kontrastowych barwach żółcieni i błękitów. Na krawędziach malowana jest swego rodzaju szeroka żółta bordiura z wpisanym w nią niebieską wicią roślinną z listkami. Utworzone w jej wnętrzu pole posiada jasno-błękitne tło, które przedzielone jest na pół żółtym gzymsem. W górnej części na środku znajduje się żółte okrągłe pole obwiedzione niebieskim, roślinnym ornamentem z pojedynczymi czerwonymi kwiatkami. We wnętrzu pola umieszczona została księga z niebieską okładką, na której spoczywa złota korona. Pozostała część górnej partii wypełniona niebieskimi wiciami roślinnymi z pojedynczymi czerwonymi i białymi kwiatami. W części poniżej gzymsu dwie czerwone woluty, pomiędzy którymi rozpięta jest girlanda kwiatowa, nad którą rozpięte są dwie kolejne woluty w kolorze ugrowym. Po lewej i prawej od tych ornamentów niewielkie bukiety z czerwonymi i białymi kwiatami.

2. Stan zachowania:

Stipes zachowany jest w stanie dość złym. Drewno zostało silnie zdegradowane poprzez działalność owadźnich szkodników drewna, które jak się wydaje nadal pozostają aktywne. Ponadto zauważalne są liczne ubytki i spękania zaprawy, spowodowane zarówno przez zniszczenie struktury drewna, jak i zapewne zmienne warunki wilgotnościowe i temperaturowe. Ciężko obecnie ocenić, czy widoczna warstwa malarska jest warstwa pierwotna, niemniej widoczna polichromia jest posiada liczne drobne ubytki i jest silnie zabrudzona na skutek osadzających się na niej od lat zabrudzeń.

3. Założenia konserwatorskie:

Ponieważ nie mamy pewności czy pod widoczną warstwą malarską znajduje się starsza, sugeruje się aby eksponować ta obecnie widoczną. Mimo, że nie posiada wyjątkowych walorów estetycznych, to z pewnością posiada już znaczącą wartość historyczną, a jej całościowy układ jest w pełni czytelny i nie będzie nasuwał żadnych wątpliwości przy wykonywaniu uzupełnień. Ponadto jej kolorystyka nie zaburza i nie wpływa negatywnie na całościowy odbiór wnętrza.

Poza tym konserwacja zakłada oczywiście wyeliminowanie czynników niszczących, wzmocnienie konstrukcji i doprowadzenie całości do stanu jednolitego wizualnie.

4. Proponowany program prac:

Prace proponujemy rozpocząć od zdemontowania stipesu i przewiezienia go do pracowni. Wykonanie wstępnego oczyszczenia poprzez omiecenie go z kurzu i pajęczyn. Następnie wykonania kilku niewielkich odkrywek, w celu upewnienia się, czy na obiekcie nie ma starszej warstwy malarskiej i udokumentowania owych zabiegów. Kolejnym planowanym działaniem jest wykonanie dezynfekcji i dezynsekcji, do czego użyte mogą być środki takie jak Per-Xil (środek przeciw owadzim szkodnikom drewna) i Biotin T (środek przeciwko bakteriom, grzybom i porostom) bądź dowolne inne rekomendowane do drewna zabytkowego. Następnym krokiem będzie impregnacja. Najprawdopodobniej wystarczające w tym wypadku będzie wykonanie jej metodą powlekania. Do tego celu wykorzystane mogą być żywice takie jak Hekol L-50, Paraloid B-72, Plexigum PQ 611, rozpuszczone w odpowiednio dobranych rozpuszczalnikach i o stężeniu wyznaczonym na podstawie prób. Po impregnacji należałoby wzmocnić wszystkie niestabilne elementy konstrukcji, czy to poprzez wklejenie stabilizujących listew czy ewentualnie poprzez użycie wkretów. Następnie oczyścić warstwę malarską, środkami dobranymi na podstawie prób, wykonać uzupełnienia ubytków drewna, do czego wykorzystania może być masa epoksydowa taka jak Akson SC czy Araldit ŚV/HV 36, uzupełnienie ubytków zaprawy (zaprawą kredowo-klejową) oraz ubytków warstwy malarskiej. Do wykonania uzupełnień warstwy malarskiej wykorzystane mogą być farby akwarelowe, uzupełniane dodatkowo farbami na bazie żywicy mocznikowo-aldehydowej Laropal A 81, bądź farb olejnych. Na koniec całość powinna zostać zabezpieczona werniksem dobranym na podstawie prób i zamontowana na powrót w kościele. Wszystkie etapy prac powinny być udokumentowane fotograficznie i opracowane pisemnie w formie dokumentacji konserwatorskiej.

Opracowała:
Konservatorka Dzieł Sztuki
Mgr Iwona Martynowicz

Iwona Martynowicz, Konserwacja zabytków
NIP 9541959486 REGON 366728310
ul. Obozowa 40/2, 30-383 Kraków
iwamartynowicz@outlook.com

Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków
w Krakowie
Delegatura w Nowym Sączu
ul. Winiowieckiego 127
33-200 Nowy Sącz
tel. 15 442-84-84, 442-82-52

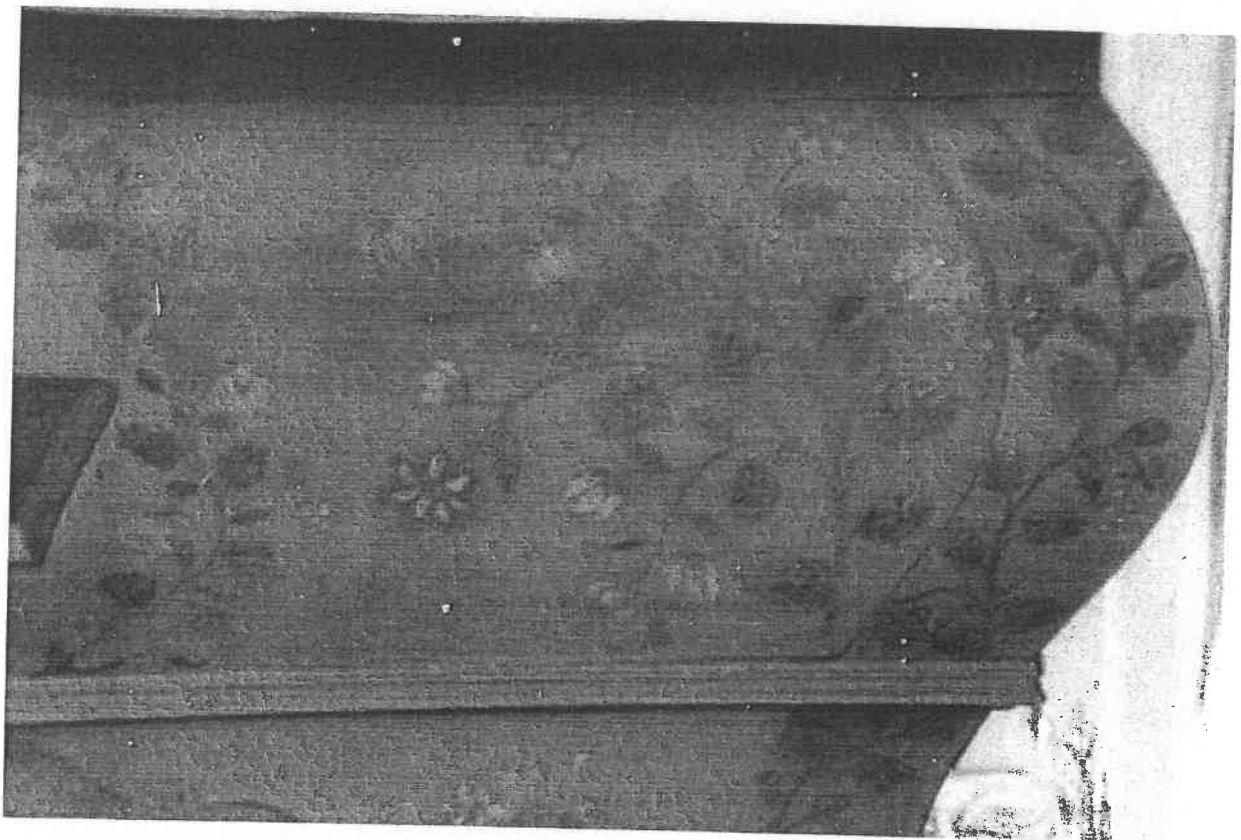
Załącznik do pozwolenia Nr 370/2023

DNS - 11.5144.40.9023.MM 1

Z UPOWAŻNIENIA
Małopolskiego Wojewódzkiego Konserwatora
Zabytków w Krakowie
p.o. Kierownika Delegatury

mgr Katarzyna Gołob

Stipes widziany od frontu

Zbliżenie na fragment